

Andrzej Patyra, patyra.andrzej@gmail.com

Anna Dłużewska, dluzewska.a@gmail.com

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

Backpacking - historia, ramy, rozwój

Słowa kluczowe: *backpacking*, *flashpacking*, turystyka indywidualna, jachtostop, FIT

Abstrakt

Poniższy artykuł jest próbą kompleksowego przedstawienia polskiemu czytelnikowi zagadnienia *backpackingu*. W pierwszej części autorzy skupiają się na rysie historycznym i ewolucji tego zjawiska. Zostały w niej zaprezentowane różne spojrzenia środowiska naukowego na *backpacking* oraz ważniejsze badania, które miały wpływ na kształtowanie się definicji i określenie fundamentów *backpackingu*.

W dalszej części artykułu została rozszerzona koncepcja filarów *backpackingu* oraz ich przemian wraz z ukazaniem się kolejnych badań naukowych. Wiedza ta jest niezbędną do poprawnego określenia ram omawianego typu turystyki.

Na zakończenie autorzy analizują ewolucję i wyłanianie się nowych subkultur w obrębie *backpackingu*, a także grup, które mogą być mylone z *backpackersami*. Autorzy opierają się na analizie literatury przedmiotu, treści przewodników serii *Lonley Planet* oraz na obserwacjach własnych prowadzonych w Tajlandii, Filipinach, Wietnamie, Birmie, Laosie i innych krajach odwiedzanych powszechnie przez tę kategorię podróżników.

W związku z tym, że zjawisko *backpackingu* zaczyna cieszyć się w Polsce coraz większą popularnością, stąd warto mu się przyjrzeć, by lepiej zrozumieć obecny ruch turystyczny i dynamikę, jaka w nim zachodzi.

Backpacking jako pojęcie i idea

Niezależne podróże w odległe i odmienne miejsca nie są niczym nowym. W XVII i XVIII wieku młodzi arystokraci wyruszali w podróż po Europie w celu poznania świata. Tradycję tę nazwano *Grand Tour*. W wieku XVIII i XIX, wśród mniej zamożnej ludności popularny stał się tramping, czyli podróż powiązana z pracą, równocześnie łącząca ze sobą zwiedzanie, przygodę i naukę. Tramping stwarzał możliwość nabywania nowych i dzielenia posiadanych umiejętności, łączył się z nocowaniem w siedzibach cechów albo w gospodach [Adler, 1985]. Pod koniec XIX wieku i na początku XX wieku zaczęły tworzyć się ruchy młodzieżowe takie jak *Wandervogel* i *Scouting* (harcerstwo), czego efektem było powstanie pierwszych schronisk młodzieżowych (1910 rok). Dynamiczny rozwój ruchów młodzieżowych został wstrzymany przez burzliwe wydarzenia pierwszej połowy XX wieku [Pearce 1995].

Prekursorami *backpackingu* byli *drifterzy*, czyli trend młodzieżowy, który pojawił się po II Wojnie Światowej, głównie na terenie Europy oraz w mniejszym stopniu Ameryki Północnej i Australii. *Drifterzy* podróżowali głównie z pobudek hedonistycznych i anarchistycznych, reprezentując zjawisko kontrkultury. Dodatkowo charakteryzowała ich duża potrzeba autonomizacji oraz otwarcie na inne kultury i religie. Było to często środowisko ludzi odosobnionych, którzy „dryfowali” między państwami Azji i Australii, poszukując sensu życia, „flirtując” z wschodnimi religiami i filozofiami. Mieli też swobodny stosunek do używek i narkotyków [Cohen, 1973].

Z czasem, w latach 80. XX wieku, zaobserwowano zmianę w prądzie *drifterów*. Coraz częściej ludzie wchodzili w tę rolę tymczasowo, na okres wakacji. Z drugiej strony zaczęło przybywać turystów wyjeżdżających na długie niskobudżetowe wakacje. Tej grupy nie można było powiązać z kulturą *drifterów*, ale nadal dawało się dostrzec wśród jej przedstawicieli pewną niezależność w planowaniu podróży i duży stopień otwarcia na obcą kulturę. Tego typu turyści zaczęli pojawiać się w Tajlandii, na małych wyspach i atrakcyjnych plażach [Cohen 1982].

W kolejnych latach przemiany te pogłębiły się. W literaturze naukowej pojawiło się pojęcie „długoterminowi niskobudżetowi turyści”, których już nie można było przypisać do *drifterów*, ani klasycznych podróżników, chociaż posiadali cechy wspólne dla obydwóch grup. Ich główną motywacją do dalekich podróży była szeroko rozumiana chęć zobaczenia świata, oraz oddalenie się od codziennego życia, problemów i ważnych decyzji. W odróżnieniu od *drifterów*, ich podróż najczęściej trwała tylko rok [Riley 1988].

Zjawisko to przybierało coraz większą skalę - w przestrzeni publicznej zaczął już istnieć termin *backpacking*. Przykładem tego są teksty ukazujące się w lokalnych gazetach oraz późniejsze działania Departamentu Turystyki Australii, który w 1993 roku przeznaczył na rozwój rynku *backpackingu* 4 miliony dolarów australijskich. Można więc powiedzieć, że na przełomie lat 80. i 90. było to zjawisko znane i rozpoznawalne w Australii.

W 1990 roku ukazała się pierwsza publikacja naukowa z badaniami nad *backpackingiem*: *The Backpacker Phenomenon: Preliminary Answers to Basic Questions* [Pearce]. Ukazanie się tego artykułu jest powszechnie uznawane jako oficjalne wprowadzenie do literatury naukowej pojęcia *backpacking*. Jak sam tytuł artykułu wskazuje, jest to próba odpowiedzi na podstawowe pytania związane z tym zjawiskiem. Autor w swojej publikacji zwrócił uwagę na problem braku dostatecznych badań, które pozwoliłyby gruntownie przeanalizować to zjawisko.

Jak wykazała grupa badawcza *Backpacker Research Group* (BRG) działająca w ramach *Association of Tourism and Leisure Education* (w skrócie ATLAS), na temat *backpackingu* do 1990 roku ukazało się wyłącznie 11 publikacji [Richards, Wilson 2004a, s. 4].

W następnej pracy Pearca [Loker-Murphy, Pearce] z 1995 roku *Young Budget Travelers: Backpackers in Australia* przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych w latach 1991-1992 na terenie Australii. Objęto nimi ludzi w wieku 15-29 lat, których głównym celem podróży były wakacje, a wyjazd trwał dłużej niż 4 tygodnie. Ankiecie poddano 972 osoby.

Na podstawie badań utworzono pięć elementów wyróżniających *backpackera* od innych turystów:

1. **preferuje niskobudżetową podróż** - *backpackersi* wybierają najtańszą bazę hotelową: hostele młodzieżowe, domy gościnne i kempingi,
2. **posiada elastyczny plan podróży i jest niezależnie zorganizowany** - nie ma wykupionych pakietów wycieczek, ani konkretnych planów podróży na cały wyjazd,
3. **preferuje długie podróże nad krótkimi wakacjami** - znaczna część *backpackersów* podróżuje ponad 12 tygodni; czas trwania ich wyjazdów liczy się częściej w skali miesięcy niż tygodni,
4. **kładzie nacisk na spotkania z innymi ludźmi** - *backpackersi* charakteryzują się otwartością na lokalną kulturę; w mniejszym stopniu kładą nacisk na spotkania z innymi podobnymi sobie (*backpackerami*),
5. **kładzie nacisk na nieformalne atrakcje i aktywności turystyczne** - *backpackersi* na wyjeździe stanowią grupę o wiele bardziej aktywnych osób niż przeciętni turyści, często podejmują oni aktywności postrzegane jako ekstremalne.

Już wtedy zwrócono uwagę na ekonomiczne znaczenie turystyki *backpackerskiej* – turyści ci zostawiają więcej pieniędzy w danym kraju niż inni odwiedzający. Dodatkowo, docierają do większej liczby zakątków Australii niż przeciętni turyści. Oszacowano,

że *backpacking* stanowił 8% ruchu turystycznego Australii oraz, że znaczą cześć *backpackersów* stanowią studenci (32%) [Loker-Murphy, Pearce 1995].

W 2000 roku oficjalną działalność zaczęła wzmiankowana wyżej międzynarodowa grupa ATLAS *Backpacker Research Group* (BRG). Jej założyciele mieli na celu stworzenie platformy do dyskusji i debaty między osobami prowadzącymi badania nad *backpackingiem*. BRG od 2002 roku organizuje regularnie konferencje poświęcone temu zjawisku.

Backpacking z biegiem lat wyewoluował z ruchu hipisów do masowej turystyki [Macbeth i Westerhausen, 2001]. Z tego też powodu stał się ruchem bardziej różnorodnym wewnątrz. Zmiany te zauważono w szczególności we wzrastającym wieku uczestników, coraz większej liczbie odmiennych narodowości podróżnych oraz w motywach i organizacji podróży [Sørensen 2003].

W 2002 roku grupa ATLAS BRG postanowiła przeprowadzić szerszą ankietę, wykraczającą poza dotychczasowe, narodowe badania nad *backpackingiem*. Zostały one przeprowadzone na terenie ośmiu państw, pięciu kontynentów, a udział w ankiecie wzięły 42 narodowości. Zastosowano w nich podobne ogólnie ramy, jak w poprzednich badaniach: budżetowe zakwaterowanie, niezależny i elastyczny plan podróży, długi czas podróży, nastawienie na kontakt z podobnymi sobie turystami oraz lokalną ludnością. Dodatkowo podjęto próbę samodefiniowania ankietowanych w celu weryfikacji poprzednich definicji oraz ich aktualizacji [Richards, Wilson 2004b, s.18].

Analizy wykazały, że w badanych grupach kobiety są dominującą płcią (67%). Zdecydowana większość podróżnych to studenci (70%), 60% jest w wieku 20-25 lat, 5% to ludzie powyżej 30 lat. Mimo tego, iż wszystkich ankietowanych zaliczono do grupy *backpackersów*, część z nich postrzegała siebie jako podróżników, według tradycyjnej definicji utworzonej przez Pearc'a [1990]. Osoby, które definiowały siebie jako *backpackersów* wyróżniały siebie z reszty ankietowanych poprzez stwierdzenie, że ich podróże były znacznie dłuższe i częściej korzystali z taniej bazy noclegowej, najczęściej odwiedzali kraje Azji, natomiast najrzadziej Amerykę Północną oraz Europę.

Istota *backpackingu*

A. Wiza [2014, s. 47] za podstawowe filary *backpackingu* uznaje „dystans” i „separację”: *dystans (...) można postrzegać i interpretować na różne sposoby. Z jednej strony turyści docierają w odległe regiony świata doświadczając dystansu fizycznego w odmiennej przestrzeni geograficznej, kulturowej. Z drugiej strony jest to podróżowanie wielotygodniowe, wielomiesięczne, dające dystans psychiczny do zawieszonych na czas wyjazdu aktywności. Docieranie na krańce świata wpływa na zmianę perspektywy w poznawaniu siebie poprzez to wszystko, co odległe i odmienne.*

Backpacking opiera się głównie na podróży międzykontynentalnej, później następuje zwiedzanie państw w obrębie kontynentu (nie wykluczając dalszych podróży na inne kontynenty). Przeciętnie w trakcie podróży osoby identyfikujące się jako *backpackersi* odwiedzają większą ilość państw (24) niż ci podający się za turystów (17), czy podróżników (18) [Richards, Wilson 2004b, s.20].

W destynacjach obieranych przez *backpackersów* dominują kraje Azji Południowo-Wschodniej z tak zwanego szlaku *Banana Pancake*¹[Iyer 1988]. Szlak ten nie posiada klarownych ram geograficznych i jest on swobodnie wyznaczany przez kulturę *backpackersów* [Sørensen 2003, ss. 858-859]. Drugim najczęściej obieranym kontynentem jest Australia, która jako wysoce rozwinięty kraj często stanowi dla tego typu turystów

¹ Szlak naleśnika z bananami - swoista metafora zwesternizowanych miejsc, szlak obejmujący kraje najczęściej odwiedzane przez *backpackersów*, w Azji to np.: Wietnam, Laos, Tajlandia, Kambodża. W Ameryce Południowej analogiczny szlak to *Gringo Trail*.

dłuższy przystanek w celu zarobkowania na kolejne podróże. Skala tego zjawiska jest na tyle duża, iż młodzież z Europy stanowi nieodłączny element gospodarki tego kraju. Zjawisko to zostało zaobserwowane już w latach 90. XX wieku [Pearce 1990]. Dla *backpackersów* z państw zachodnich, Australia jest też wrotami do Azji. Tam *backpackersi* aklimatyzują się, aby później wyruszyć na kolejny kontynent. Znacznie rzadziej podróżują stamtąd do Afryki czy Ameryki Południowej. Wędrowniacy po Europie i Ameryce Północnej są traktowane jako inicjacyjne wyjazdy rozbudzające do dalszych podróży, a nie jako typowo *backpackerskie* destynacje [Richards, Wilson 2004b, ss.19-20]. Nasilenie ruchu niezależnych turystów z plecakami w niektórych regionach świata spowodowało utworzenie swoistych *backpackerskich* enklaw na skrzyżowaniach międzynarodowych szlaków tej kultury. Przykładem jest Bangkok w Tajlandii oraz Sydney w Australii. W obydwu miastach z powodu natężenia ruchu *backpackersów*, zostały im dedykowane całe dzielnice lub ich części. Przykładem tego jest ulica Khao San Road w Bangkoku oraz jej przecznice, które pełne są hosteli, tanich lokali gastronomicznych i rozrywkowych [Sørensen 2003, Dłużewska 2007]. Nie muszą być to duże ośrodki, czasem są to odległe miejscowości na uboczu, jak wioska Kuala Tahan będąca wrotami do Puszczy Taman Negara w Malezji. Rozsiane enklawy i obszar wokół nich tworzą „mentalną mapę”, czyli szlak o ciągle zmieniającym się kształcie, którym podróżują *backpackersi* [Emmons 2000; Murphy 2001; Teas 1988; Cohen 2004] (fot. 1,2).

Fot. 1. Enklawa *backpackerska* w El Nido, Palawan, Filipiny
Autor: Anna Dłużewska

Fot. 2. Enklawa *backpackerska* Penang, Malezja

Długość podróży to istotny czynnik w zdefiniowaniu *backpackingu*. To, co szczególnie odróżnia *backpacking* od turystyki zorganizowanej, to swobodne postrzeganie czasu oraz brak ustalonych ram dla pobytu w danym miejscu. Domeną *backpackingu* jest jak najdłuższe podróżowanie. Przekłada się to na problem natury ekonomicznej. Przyjmuje się, że *backpacking* to podróż bogata w czas, ale o niskim nakładzie finansowym. *Backpackersi* poruszają się lokalnymi środkami transportu, jeżdżą autostopem, ewentualnie podejmują podróż wspólną. Przez to czas spędzony w podróży znacznie się wydłuża, ale za to jest ona tańsza niż z wykorzystaniem innych środków służących do przemieszczania się (np. samolotu) [Wiza 2014]. Przykładem, który najdobitniej ukazuje relację czas-pieniądze wśród *backpackersów*, jest jachtostop. Stanowi on morski odpowiednik autostopu. *Backpackersi* wyszukują łodzie w portach tranzytowych, stoczniach, przy okazji ich reperacji lub konserwacji, a przede wszystkim za pośrednictwem portali internetowych. Najbardziej znanym jest portal *Find a Crew*, na którym ogłaszają się osoby poszukujące załogi na rejs. *Backpackersi* mają szansę załapać się na darmowy rejs, zobowiązując się jednocześnie do pomocy na pokładzie, często na okres 1-2 tygodni, bywa, że również i miesięcy [Budnik, Rapisiewicz 2014]. Trasami popularnymi dla *backpackersów* są wyspy Australii i Oceanii oraz wyspy położone na morzu Karaibskim. Rejsy długoterminowe obejmują żeglugę

transoceaniczną: najpopularniejszy jest szlak z Ameryki Południowej do Australii oraz z Europy do obydwu Ameryk. Dzięki temu podróżnicy są w stanie za darmo, albo małym kosztem, dotrzeć do miejsc odległych i niedostępnych, które normalnie wymagałyby dużego nakładu finansowego. Jachtostop to obecnie jeden z najszybciej rozwijających się trendów w *backpackingu*.

Wstępne badania omawianego zjawiska wskazywały, iż *backpackersi* podróżują powyżej jednego roku [Riley 1988]. Według dokładniejszych badań z 1993 roku L. Lokera-Murphy oraz P. Pearce (1995) największa ilość tych turystów (33%) była w podróży dłużej niż 24 tygodnie, a na pobyt w jednym państwie (w tym przypadku Australii) przeznaczali oni 4-12 tygodni (65%). Według globalnych badań ATLAS BRG przeciętna długość podróży w tej grupie to 73 dni [Richards, Wilson 2004b, s.20]. Z podsumowania badań opublikowanych do 2002 roku, wynika, że przeciętna podróż sięgała od 2,5 do 5,5 miesiąca. Dolna granica tego przedziału czasowego umożliwia odbycie takiej podróży przez osobę pracującą w ramach urlopu [Sørensen 2003, s.852]. Obecnie czas jaki *backpackersi* spędzają w podróży, ulega skróceniu, jednak nadal można go rozpatrywać w skali miesięcy i tygodni, a nie dni. Warto zaznaczyć, że *backpacking* jest często elementem *gap year*, czyli umownej rocznej przerwy towarzyszącej dużym zmianom w życiu takim jak: przyjęcie na studia, okres między ukończeniem studiów, a rozpoczęciem pracy, przekwalifikowanie się w pracy, albo zdystansowanie od problemów prywatnych takich jak rozwód lub zakończenie długoletnich związków.

Długoterminowe wyjazdy pozwalają na inną percepcję czasu. *Backpackersi* będąc z dala od swojej cywilizacji, mogą zacząć postrzegać czas w inny sposób. W wyjeździe o swobodnym planie, nigdzie nie trzeba się spieszyć. Opuszczając typowo turystyczne miejsca trzeba dostosować się do zasad panujących w lokalnej społeczności - nietypowych godzin otwarcia czy zamknięcia lokali, odmiennych świąt lub przerw w pracy. Przez innych turystów takie sytuacje mogą być odbierane jako przeszkadzający w wypoczynku problem, natomiast w przypadku *backpackersów*, tego rodzaju trudności są bogactwem nowych doświadczeń. Pozwalają zrozumieć daną kulturę i przybliżyć się do lokalnej społeczności. Pewne elementy kultury mogą pozostać nieodkryte, gdy jest się w pośpiechu, ponieważ często to, co turysta w swoim kraju robi w parę sekund, dla lokalnej społeczności może już wymagać poświęcenia czasu, wymiany uwag, prowadzenia nieformalnych rozmów, którym może towarzyszyć np. wypicie herbaty. Takie sytuacje występują np. w kulturze arabskiej przy dokonywaniu sprzedaży. Komfort czasu, który posiadają *backpackersi* pozwala na głębsze poznanie, co przekłada się na bardziej świadome podróżowanie i poszerzenie doświadczeń, jakie oferują wyjazdy turystyczne.

Backpackersi podróżują niskobudżetowo. W większości przypadków nie wynika to z ubóstwa, tylko z przyjętej filozofii podróży, a sam *backpacking* uprawiają turyści obierający jako cel tańsze państwa niż miejsca ich stałego pobytu (fot.3). Zazwyczaj korzystają oni z zakwaterowania takiego jak hostele, campingi, schroniska młodzieżowe czy domy gościnne. Taniej bazy hotelowej nigdy nie brakuje w okolicach enklaw *backpackerskich*. Znaczna część tej grupy korzysta też z noclegów poszukiwanych poprzez portale internetowe jak *Couchsurfing* czy *Airbnb*. *Couchsurfing* w bezpośrednim tłumaczeniu to „surfowanie po kanapach” i taka jest też idea tego portalu. Użytkownicy, gdy mają wolną kanapę, a nawet kawałek podłogi udostępniają tę informację w internecie. Wszystko jest dostępne za darmo, a portal funkcjonuje na całym świecie. Drugi portal to *Airbnb*, w którym odpłatnie można zaoferować swoje mieszkanie lub pokój nawet na jedną noc. Cena jest zależna od lokalizacji i standardu mieszkania, zazwyczaj nie jest większa niż średnia cena noclegu w hostelach w okolicy. Warto jednak zaznaczyć, że niskobudżetowa baza noclegowa jest świadomym wyborem *backpackersów*, niezależnie od stanu zamożności. Wynika to z tego, że będąc w hotelu 4-5 gwiazdkowym strefa intymna turysty jest na tyle duża, że może nie nastąpić tam kontakt z drugą osobą, natomiast w *backpackingu* nocleg często odbywa się pokojach

wieloosobowych, ze współdzieloną łazienką i kuchnią, czas wolny zaś spędza się w salach wspólnych. Takie miejsca sprzyjają otwarciu się na drugiego człowieka, zawiązują się relacje z innymi turystami czy obsługą miejsca noclegowego. Między innymi dlatego *backpackersi* korzystają ze specyficznej dla siebie infrastruktury, odmiennej niż ta dla turysty masowego, nawet gdy mają możliwość wyboru [Westerhaus 2002].

Fot. 3, 4. Przykładowy środek transportu, Palawan, Filipiny

Autor: Anna Dłużewska

Należy jednak podkreślić, że tzw. infrastruktura *backpackerska* z roku na rok podwyższa swój poziom. Przykładem może być wspomniana już słynna ulica Khao San w Bangkoku.

O ile w latach 90. XX wieku rzeczywiście dominowały tu hostele oferujące nocleg w pokojach bez łazienki, (choć już wówczas bardzo rzadko nocowano w salach wieloosobowych), o tyle już na początku XXI wieku przeważały noclegi o standardzie odpowiadającym hotelom dwugwiazdkowym (wszystkie niemal pokoje miały łazienkę). Pod koniec pierwszej dekady XXI wieku na Khao San powstały hotele odpowiadające kategorii czterogwiazdkowej, w których cena za nocleg zdecydowanie przewyższa oferty w hotelach pięciogwiazdkowych przystosowanych do obsługi turystyki masowej, a położone w innych dzielnicach (np. w dzielnicy chińskiej). Pomimo tego, Khao San pozostaje niepodważalnym centrum turystyki *backpackerskiej* w Azji.

Niezależny i elastyczny plan podróży to nieodłączny element *backpackingu*. Przyjmuje się, że przed wyjazdem do danego miejsca podróżnicy mają o nim tylko ogólne pojęcie, albo opierają się na opiniach innych turystów. Można to postrzegać jako brak, albo niski poziom przygotowania do wyjazdu, jednak komfort czasu jaki posiadają *backpackersi* pozwala na dogłębne przeanalizowanie informacji już na miejscu. Obecna dynamika turystyki sprawia, że większość źródeł pisanych w momencie ich wydania staje się nieaktualna, co więcej, wspomniane w nich miejsca stają się na tyle popularne wśród turystów, że doprowadza to do zmiany ich charakteru. Stąd *backpackersi* korzystają z doświadczeń osób, które wracają z danych destynacji i na bazie zebranych informacji oraz doświadczeń innych turystów podejmują decyzje na bieżąco. Kolejne kierunki na szlaku *backpackera* są wybierane już w pełni świadomie i są dopasowane do jego indywidualnych potrzeb.

Elastyczność w podróży decyduje o tym, że większość tego typu turystów nie rezerwuje noclegów przed wyjazdem i ceni sobie możliwość noclegów jednodobowych. Do ustalania planu podróży używane są rekomendacje i przewodniki turystyczne, a jednym z nieodłącznych atrybutów *backpackersów* są publikacje wydawnictwa *Lonely Planet*, postrzegane jako „biblia *backpackingu*” [Giesbers 2002]. Wydawnictwo ma korzenie w tej kulturze, jego założyciele to małżeństwo, które swoją działalność zaczęło od opisania *Hippie trail*, czyli popularnej w latach 70. i 80. XX wieku trasy samochodowej z Europy do Azji, dawnego odpowiednika dzisiejszego szlaku *Banana Pancake*. Obecnie najczęstszym źródłem informacji przed przyjazdem jest Internet. Dużą popularnością cieszą się nie profesjonalne

portale, a raczej prywatne blogi, grupy na portalach społecznościowych i fora internetowe zawierające aktualne opinie i wrażenia z danych miejsc [Richards, Wilson 2004b, s.22; Paris 2012].

Kolejnym ważnym aspektem są **relacje wewnątrz społeczności backpackersów oraz ich otwartość na otoczenie zewnętrzne**. Z pierwszych badań [Pearce 1990] wynikało, iż *backpackersi* mniej chętnie spędzają czas we własnym gronie. Późniejsze badania wykazały, że dokonana się zmiana i ważniejsze od kontaktów z ludnością lokalną stają się relacje z członkami swojej społeczności [Sørensen 2003; Welk 2004]. *Backpackersi* będąc w podróży samotnie, albo w parach, przeżywając długi okres oddalenia od domu, chętnie nawiązują znajomości z podobnymi sobie. Dodatkowo dominuje u nich często egocentryzm i hedonistyczne podejście, stąd finalnie ciężiej jest im nawiązać kontakt z ludnością lokalną. Relacje, jakie zawiązują się w takich grupach są bardzo swobodne, ale i intensywne. Grupy powstają zazwyczaj na jeden, albo parę dni, ewentualnie trwają one w okresie podróży między jedną, a drugą *backpackerską* enklawą, gdzie po rozwiązaniu grupy, tworzą się inne. Mimo dużej różnorodności wewnętrznej tej społeczności, większość jej członków cechuje się dużą tolerancją, otwartością na obcą kulturę i drugiego człowieka [Murphy 2001]. Podróżnicy będąc na wakacjach pozwalają sobie na znacznie swobodniejsze zachowanie niż w miejscach, z których pochodzą. Często łamią tabu i normy społeczne. Postrzegają siebie jako grono osób z otwartym umysłem i wolnych. W tej społeczności powszechne jest korzystanie z używek oraz miękkich narkotyków [Bellis, Hughes, Dillon, Copeland, Gatest, 2007]. Jednak warto zaznaczyć, że zjawisko to nie jest tak powszechne jak miało miejsce w kulturze *drifterów* [Cohen 2012]. W kontaktach seksualnych dochodzi do poszerzenia granic i nowych doświadczeń, partnerami seksualnymi są inni *backpackersi* jak i ludność lokalna [Berdychevsky, Gibson, Poria 2013].

W enklawach *backpackerskich* łącznikiem z prawdziwą rdzenną społecznością są hostelowi przewodnicy znający angielski i mający swobodny stosunek do hedonistycznego zachowania podróżników.

Niemniej jednak w odróżnieniu od turysty zinstytucjonalizowanego sposób podróżowania *backpackersów* (jedzenie w lokalnych restauracjach, transport lokalnym środkiem transportu, czy dokonywanie zakupów na targach i noclegi u autochtonów), powoduje, iż *backpacker* jest wystawiony na większą ekspozycję obcej kultury. Wiedza o danym kraju może nie być usystematyzowana, ale ilość osobistego kontaktu z ludnością lokalną jest niezaprzeczalnie większa niż w przypadku turysty zinstytucjonalizowanego. Jak pisze A. Wiza [2008, s. 286] *Zasada backpackingu jest prosta - nie zwiedzać obcych krajów, tylko w nich żyć, choć przez kilka tygodni*. Chęć wejścia w daną kulturę i otwartość na świat zewnętrzny stanowi jeden z fundamentów *backpackingu*.

Istotnym motywem podróży w dane miejsce i kryterium oceny atrakcji turystycznych jest to, co w mniemaniu *backpackersów* jest „autentyczne” i „prawdziwe”. Najważniejszym źródłem informacji, jak to już było wspomniane, są napotkani na trasie albo w enklawach inni podróżnicy. Wtedy następuje wymiana opinii i rekomendacji dotyczących poziomu atrakcji, noclegu i przeżyć związanych z danym miejscem. Są to też najczęstsze tematy rozmów między *backpackersami*. Innymi podejmowanymi tematami są: głębsze rozmowy o sobie, różnicach i podobieństwach w domach oraz relacje z podróży. Rozmowy najczęściej zawiązują się w trakcie nocnych wyjść, grillów, w pralni, czy autobusach. Przekaz ustny jest nieodłącznym i bardzo silnym elementem tej kultury [Murphie 2001].

Paradoksalnie *backpackersi* podążając za „jedynymi w swoim rodzaju” atrakcjami rekomendowanymi przez innych członków tej społeczności, ograniczają się do podróżowania między atrakcjami z „mentalnej mapy” oraz przewodników *Lonely Planet*, trafiając do tych samych miejsc. Dochodzi też do sytuacji, kiedy w swoim założeniu podróżnicy ci chcą unikać tłumów i robić nietuzinkowe rzeczy, przemierzają te same, albo bardzo podobne trasy,

co masowi turyści. Wobec tego to, czy dane miejsce jest typowe dla *backpackersów* często nie jest uwarunkowane zbiorem specyficznych cech, tylko narracją wokół niego.

Backpackersi, jako grupa zasobna w czas, są postrzegani jako aktywniejsi od innych typów turystów, jednak podejmują się także podobnych aktywności. Wylegiwanie się na plaży należy do najmniej praktykowanych czynności, bowiem pobyt na plaży nie jest głównym celem całego wyjazdu, a jedynie miłą przerwą w podróży, nabieraniem sił przed eksploracją kolejnych, trudnych turystycznie regionów. Turyści ci również odkryli takie miejsca jak półwysep Phuket czy wyspa Phi Phi w Tajlandii, El Nido na Filipinach, Goa w Indiach i wiele innych (fot. 5).

Grupa ta ma większą skłonność do ryzyka niż typowi turyści. Najczęściej pożądane przez *backpackersów* aktywności opierają się na obcowaniu z naturą, kulturą rdzennej ludności oraz sportami ekstremalnymi. Często jest to trekking w głąb dziewiczych dżungli (trwający nawet parę dni), podejścia na atrakcyjne szczyty, podróż do wiosek wciąż zamieszkałych przez rdzenną ludność, nurkowanie wśród rafy koralowej albo uprawianie raftingu [Cohen 2004; Loker-Murphy, Pearce 1995; Richards, Wilson 2004b, ss. 27-28] (fot. 6). Cechą wspólną dla całej kultury *backpackingu* jest to, że jej członkowie skłonni wydać dużą część swojego (wielomiesięcznego) budżetu na atrakcję mającą być jedynym w swoim rodzaju życiowym doświadczeniem [Pearce 2011].

Fot. 5. Enklawa *backpackerska* Kho Chang, Tajlandia

Autor: Anna Dłużewska

Fot. 6. Wioska na szlaku trekkingowym, Żółty Trójkąt, Tajlandia

Firmy skupiające się na tego typu klientach, celowo tworzą narrację przygody i ryzyka. Przedstawiają się jako te, które odchodzą od konwencjonalnej turystyki. Swoją działalność nazywają ekoturystyką, turystyką przygodową, albo zieloną turystyką, która dostarczać ma prawdziwych i nietypowych dla turystów doświadczeń [Cohen 1989].

Mimo niskich wydatków codziennych, w trakcie całego swojego podróży *backpackersi* wydają sporo pieniędzy i co ważne, ich fundusze pozostają u lokalnej ludności. Dodatkowo turyści ci, nie patrząc na poświęcony czas, a chcąc odnaleźć miejsca jeszcze nietknięte przez masową turystykę, docierają do odległych i nieprzystępnych zakątków turystycznych i atrakcji danego kraju, w regionach często biedniejszych [Hampton 2014].

Na przestrzeni lat zaobserwowano, że miejsca popularne wśród *backpackersów* w latach 80. i 90. XX wieku, obecnie są największymi ośrodkami turystyki masowej w danych regionach. Na podstawie tego postawiono tezę, iż turyści ci jako pierwsi odkrywają miejsca o dużym potencjale turystycznym. Wraz z wejściem w dane miejsca turystyki zinstytucjonalizowanej następuje regres *backpackersów*, na rzecz turystów zorganizowanych [Cohen 1982; Hampton 1998; Scheyvens 2002]. Przykładem takiej przemiany jest półwysep Phuket wraz z otaczającymi go wyspami, który w latach 80. i na początku lat 90. XX wieku był uznawany za typowo *backpackerską* destynację [Coehn 1982, Riley 1988], a obecnie stanowi jeden z większych kurortów turystycznych świata. Odstępstwem od tej zasady jest

wcześniej wspomniana Khao San Road w Bangkoku, gdzie w latach 80. ubiegłego wieku były dwa domy gościnne, dzisiaj jest tam ich kilkaset z całym zapleczem restauracji, kafejek internetowych i agencji turystycznych [Sørensen 2003]. Mimo to okolice Khao San Road nadal są oblegane przez *backpackersów* z całego świata [Dłużewska 2004].

Trudno jest dokładnie określić potencjał ekonomiczny turystyki *backpackerskiej*. Podróżnicy ci przenikają zarówno kurorty turystyczne, jak i najdalsze regiony danego kraju, rozsiani są na dużej przestrzeni, a część ich skupisk jest umowna z powodu „mentalnej mapy” tworzącej ich szlaki. Jedynie od lat 90. XX wieku rząd Australii tworzył strategię i inwestował w rynek *backpackersów*, widząc w nim duży potencjał [Pearce, 1995]. Na świecie, a w szczególności w krajach Azji Południowo-Wschodniej, tak często odwiedzanych przez ten typ turystów, rynek ten był pomijany [Richter 1993].

Obecnie sytuacja się zmieniła, wykazano, że *backpacking* generuje znaczne przychody dla kraju, w którym ma miejsce. W odróżnieniu od turystyki zinstytucjonalizowanej, gdzie znaczna część zysku jest drenowana do kraju, z którego pochodzi turysta, w przypadku *backpackingu* taki „drenaż” jest ograniczony do minimum. Stąd w krajach rozwijających się zaleca się tworzenie odpowiednich warunków do uprawiania *backpackingu* i promowanie turystyki tego typu, zdecydowanie bardziej niż tworzenie kurortów turystycznych obleganych przez turystów masowych, podróżujących za pośrednictwem biur podróży. Tego rodzaju działania mogą być jednym ze skutecznych narzędzi rozwoju lokalnej gospodarki oraz walki z biedą [Hampton 2014].

Niektórzy autorzy [Łopaciński 1990, Wiza 2014] do podróży *backpackerskich* zaliczają ruch trampingowy, posiadający w Polsce bardzo długie tradycje. Z uwagi na brak dystansu fizycznego w turystyce trampingowej, oraz – co ważniejsze – brak podstawowego dla *backpackingu* założenia bliskiego kontaktu ze zbiorowością przyjmującą (turyści trampingowi powszechnie nocują w schroniskach lub we własnych namiotach rozbijanych „na dziko”), autorzy niniejszego artykułu, nie uwzględnili w analizach turystyki trampingowej, uważając ją za zbieżną w niektórych aspektach (jak np. poszukiwanie przygody) nie będącą jednak jednoznacznie z turystyką *backpackerską*. O niezaliczeniu trampingu do turystyki *backpackerskiej* zdecydował również charakter miejsc, do których odbywają się podróże. O ile turyści trampingowi poszukują miejsc „dzikich” o tyle *backpackersi* gustują również w dużych aglomeracjach miejskich – jak już wspomniano Sydney i Bangkok to światowe centra *backpackingu*.

Podobnie postąpiono w przypadku turystyki egzotycznej [Kruczek 2011], która, choć prezentuje się jako odkrywczą, przygodową, ze względu na formę organizacji przez masowe biura podróży nie może być mylona z *backpackingiem*.

Ewolucja i dyskursy w *backpackingu*

Backpacking jest zjawiskiem trudnym do zdefiniowania, nie tylko z powodu nieostrej granicy pomiędzy nim i innymi formami turystyki, ale także z powodu jego ciągłego ewoluowania. Obecnie zaobserwowano wydzielenie się z kultury *backpackersów* subkultury *flashpackersów*. Wraz z rozwojem urządzeń mobilnych oraz powszechnym dostępem do Internetu nawet w najdalszych zakątkach świata technologia zaczęła przenikać społeczność *backpackersów*. W plecaku na stałe zawitał telefon komórkowy oraz aparat fotograficzny, często laptop, tablet i inne urządzenia mobilne. Dużą popularnością wśród podróżników cieszą się portale społecznościowe. Będąc daleko od domu za ich pomocą można łatwo przełamać poczucie samotności i izolacji [Mascheroni 2007]. Podstawowym kryterium oceny czy ktoś jest *flashpackerem* jest posiadanie przez niego w bagażu podróży laptopa czy tabletu. *Flashpackera* wyróżnia większy budżet oraz częste korzystanie z mediów

społecznościowych, blogowanie, twittowanie albo umieszczanie swoich filmów w Internecie [www.hostelbookers.com 2010; Paris 2011].

Potwierdzają to badania dotyczące różnic między *flashpackersami*, a *backpackersami*. Większość *flashpackersów* ma w swoim bagażu laptopa (75%) dodatkowo prawie połowa posiada przy sobie w podróży inne urządzenia mobilne (40%). W przypadku *backpackersów* zaledwie 14% zabrało z sobą laptopa, a 4% inne urządzenia mobilne. *Flashpackersi* w podróży prawie codziennie korzystają z Internetu. Oprócz spodziewanych wcześniejszych wyników, zauważono również inne różnice. Wśród *flashpackersów* jest więcej mężczyzn niż w grupie *backpackerskiej* (odpowiednio 62% wśród *flashpackersów*, i 44% wśród *backpackersów*). Dodatkowo grupa ta jest nieznacznie starsza wiekiem od *backpackersów*. *Flashpackersi* wykazują również większą skłonność do ryzyka [Paris 2011].

Powiększająca się liczba *flashpackersów* niesie za sobą pewne zagrożenia. Infrastruktura turystyczna w enklawach *backpackersów* wychodząc naprzeciw potrzebom turystów oferuje dostęp do Internetu. Cechy socjalne kultury *backpackingu* zaczynają zanikać, ponieważ część swoich potrzeb *backpackersi* przerzucają na przestrzeń internetową [Paris 2011]. Problem ten opisuje C. Paris [2010b]:

Usiadłem w pokoju wspólnym w hostelu, gdzie 10 backpackersów w ciszy siedziało przed ekranami swoich komputerów gromadząc informacje o mieście, w którym się znajdują przez Twittera, a powinni rozmawiać ze sobą, zawierać nowe znajomości i wymieniać informacje przez będącą tu na miejscu „siatkę podróżników”.

W gronie *flashpackerów* widać zmiany zachodzące w świecie. Są hipermobilni w przestrzeni fizycznej i wirtualnej, przez co mają dużą zdolność adaptacji do zmieniającego się środowiska. Część z nich może sobie pozwolić na regularne, długie wyjazdy poprzez wykonywanie pracy zawodowej przez Internet [Makimoto, Manners 1997]. Na podstawie badań własnych (Tajlandia, Filipiny, Laos, Birma, itd.) autorzy stwierdzić mogą, że są to zazwyczaj wysokiej klasy profesjonalści: informatycy, niezależni dziennikarze, autorzy blogów, coachowie, maklerzy giełdowi oraz pokerzyści. Postrzega się ich jako „cyfrowych nomadów”, a nawet jako nowo tworzącą się globalną elitę [Bauman 2007, Dłużewska 2007].

Jedną z często przenikających środowisko *backpackersów* grup są **Fully Independent Traveller (FIT)**, czyli po polsku „W Pełni Niezależni Podróżnicy”. Podróżnicy ci, różnią się od innych turystów tym, że planują wyjazd samodzielnie i tak też podróżują, niezależnie od instytucji turystycznych [Vogt 1976]. Wzmianki o FIT można odnaleźć we wczesnych pracach nad *backpackingiem* [Loker-Murphy, Pearce 1995], później w kontekście prac naukowych o *backpackingu* zmianki o FIT zaniknęły. Nie bez powodu nazwa ta znowu powraca, chociażby w „biblii *backpackingu*”- przewodniku *Lonely Planet* po Malediwach, Seszelach czy Mauritiusie [Masters 2012]. Malediwy są krajem, w którym do 2008 roku turystyka była ograniczona tylko do wydzielonych kurortów (tylko do wydzielonych wysp). Turysty nie mieli prawa przebywać poza wyznaczonymi obszarami. Obecnie kraj bardziej otworzył się na turystów, pozwalając im poruszać się po szerszym obszarze niż wyznaczony wcześniej, a infrastrukturę turystyczną i pomocniczą oddano również w lokalne ręce. Turystyka zorganizowana jest słabo rozwinięta, a baza hotelowa w niczym nie przypomina tej typowej dla turystyki masowej. Na Malediwach brak jest dużych hoteli, całą infrastrukturę tworzą parterowe, drewniane domki rozrzucone po atolach, z lotu ptaka w niczym nieodróżniające się od rybackich wiosek. Jest jeszcze sporo nieznanych, a nawet nieodkrytych miejsc o dużym potencjale turystycznym. Z pozoru są to idealne warunki dla rozwoju *backpackingu*. Jednak Malediwy są destynacją bardzo drogą, co zaprzeczałoby jednemu z fundamentów tego ruchu (niskobudżetowa podróż). Dodatkowo nie ma perspektyw na *backpackerskie* enklawy i swobodę obyczajów. Panujące tu prawo wzorowane jest na Prawie Szariatu, poza terenem hotelu, kobiety muszą przestrzegać odpowiedniej etykiety ubioru, dostęp do alkoholu i głośnych imprez jest ograniczony. Alkohol, zazwyczaj bardzo drogi, osiągalny jest jedynie w kurortach turystycznych, chociaż z założenia kurorty zajmują obszar

całych wysp. Poza stolicą Male, niepraktykowane jest budowanie obiektów przeznaczonych dla turystów na wyspach zamieszkiwanych przez miejscową ludność. Turyści pozostają odmiejszowej ludności zupełnie oddzieleni.

Malediwy to destynacja zazwyczaj dla dojrzałych, zamożnych osób. Co interesujące, w wielu najdroższych hotelach zachowana została stylistyka podróży *backpackerskich* (np. prysznic powieszony do drzewa w ogrodzie)². Przypadek Malediwów dobrze ukazuje różnicę między FIT, a *backpackersami*. *Fully Independent Travellers* to wielokrotnie dawni *backpackersi* – nieco starsi, z większym budżetem i krótszym czasem na podróż – jednak jak dawniej unikający turystyki masowej, wielkich obiektów hotelowych i tłumu innych turystów. FIT blisko zatem do kategorii, którą E. Cohen określił jako *ekspolorerów* [1990, 1995] (fot. 7).

Fot. 7. Hotel Soneva Fushi, Malediwy
Autor: Maciej Dłużewski

Fot. 8. Hotel Soneva Gili, Malediwy
Autor: Anna Dłużewska

Problematyka określenia pojęcia *backpackera* na wybranych przykładach

Wszystkie źródła i badania nad *backpackingiem* ogniskują się wokół fundamentów określonych przez P. Perace'a [1990, 1995]: podróż tego typu turystów jest długoterminowa, niskobudżetowa, samodzielnie zorganizowana z elastycznym planem, a *backpackersi* lubią wchodzić w interakcje z ludźmi, zarówno z lokalnymi mieszkańcami, jak z i podobnymi sobie podróżnikami. W badaniach nad *backpackingiem*, samo określenie ram narzuconych na potrzeby badania może już stwarzać pewne problemy. Tego rodzaju niejasności są widoczne m. in. w artykule *Risk creation in traveling: Backpacker adventure narration* [Elsrud 2001, s.599], gdzie autor jednocześnie podaje ramy czasowe podróży *backpackerskiej* jako rok i więcej, aby w tym samym zdaniu zaznaczyć, że część z nich trwała też 6-8 miesięcy, a w badaniach wzięli udział ludzie w przedziale wiekowym od 18-71 lat. Jak w swoich badaniach ustalił A. Sørensen [2003, s. 853] podróż *backpackerska* może trwać od 2,5 do 18 miesięcy. Osoba podróżująca dłużej może być już *drifterem*, podróżnikiem albo globalnym nomadem, nierzadko są to osoby wtopione w grono *backpackersów*, ale nimi już nie są. Kolejną sporną kwestią jest górna granica wieku ankietowanych. Czy 71-letni *backpacker* nocujący w hostelach, wpisuje się w życie grup i enklaw *backpackerskich* wraz z ich swobodą bycia (imprezy, alkohol, narkotyk itp.)? *Backpacking* to ruch ludzi młodych oraz „młodych duchem” jednak dla higieny badań warto wyznaczyć tę granicę wiekową niżej. Większość *backpackersów* należy do przedziału wiekowego 22-27 lat [Sørensen 2003, s. 852], a nowsze badania wykazują podobną tendencję [Paris 2011, s. 1100] gdzie 20-24 i 25-30 - latkowie

² Przykładem może być bardzo droga – nawet jak na Malediwy – sieć Soneva (nocleg za dobę od 500 do 2500 euro).

stanowili 39,3% oraz 36,8% ankietowanych, natomiast osoby w wieku 31-35 lat oraz 36 lat i więcej stanowiły odpowiednio 5,1% oraz 5,3% *backpackersów*.

Kolejny problem badań nad *backpackingiem* wynika z artykułu *Backpackers and Mainstreamers - Realities and Myths* [Larsen, Øgaard, Brun 2011], w którym autorzy zaprezentowali wyniki badań przeprowadzonych wśród 1881 turystów na terenie Norwegii, w tym wśród 211 domniemanych *backpackersów* w hostelach sieci *Hostelling International*. Autorzy w swoim artykule zawarli kryteria pól podziału grupy: *backpackersi* (albo niskobudżetowi podróżnicy) i *mainstreamowi turyści*, później w badaniach i wnioskach stosując już wyłącznie podział na *backpackersów* oraz turystów, nie wspominając o niskobudżetowych turystach. Sam brak stanowczego rozróżnienia niskobudżetowych podróżników od *backpackersów* wskazuje na nierzetelność badań. Jednak warto tu zwrócić uwagę na dwie kwestie. Badania dotyczyły ruchu turystycznego w Norwegii, a zjawisko *backpackingu* zawsze było badane w kontekście przenikania młodzieży z państw zachodnich, wysokorozwiniętych i zamożnych do tych rozwijających się, albo zaliczanych do trzeciego świata, nie odwrotnie³. Nikt wcześniej nie podejmował tego rodzaju badań na terenie Norwegii, ponieważ kraj ten nie należy do niskobudżetowych destynacji, dodatkowo panujący tu klimat nie pozwala na całoroczne podróżowanie, w odróżnieniu od egzotycznego klimatu panującego w najczęściej wybieranych przez *backpackersów* krajach.

Zakończenie

Backpacking jest stosunkowo młodym i dynamicznie rozwijającym się typem turystyki, z którego wyłaniają się nowe podtypy, a nawet subkultury. Przykładem mogą być wspomniani *flashpackersi*, którzy nad kontakt „w drodze” (z miejscową ludnością czy innymi *backpackersami*) przedkładają aktywność na forach internetowych, a swoimi doświadczeniami dzielą się na blogach.

Flashpackersi reprezentują pewną skrajność (brak aktywności społecznej każe nawet zastanawiać się, czy nadal są *backpackersami*), jednak powszechna dostępność do nowych technologii, zwłaszcza do Internetu, mocno wpłynęła na zachowania całej grupy. Jedną z konsekwencji jest coraz bardziej powszechne wcześniejsze rezerwowanie noclegów i przejazdów/przelotów. Co więcej – rezerwacje dokonywane są nie tylko poprzez platformy *backpackerskie* – ale przez ogólnodostępne portale, takie jak booking.com. Większość typowo *backpackerskich* hoteli na Khao San Road w Bangkoku udostępnia tam swoją ofertę. Konsekwencją dostępu do Internetu jest też rozwój jachtostopu. Dostęp do informacji, że ktoś w innej części świata poszukuje załogi do odholowania jachtu, w czasach informacji papierowej byłby po prostu niemożliwy, albo, co najmniej bardzo utrudniony (z pewnością nie można by mówić o nowym ruchu).

Dokonywanie rezerwacji przez Internet wpłynęło także na likwidowanie małych agencji turystycznych [Dłużewska 2004]. Kolejną zmianą jest wzrost standardu zakwaterowania, a przynajmniej dostępność noclegów o wysokim standardzie w większości enklaw *backpackerskich*. Skutkuje to oczywiście wzrostem cen pobytu w takich miejscach (Khao San Road - Bangkok, El Nido – Filipiny itd.)⁴. Ponadto wiek niektórych *backpackersów*, a może raczej osób przebywających w tych enklawach zdecydowanie się podwyższył.

³ Wyjątek stanowi Australia.

⁴ Ceny noclegów w bungalowach z łazienką, położonych w pierwszej linii przy brzegu morza w miejscowości El Nido (Palawan, Filipiny) wzrosły od 6 USD w 2001 roku poprzez 20 USD w 2010 roku do 70 USD w 2014 roku. W Tajlandii, na wyspie Kao Chan w podobnym okresie, ceny wzrosły od 12 USD do 90 USD. We wszystkich bungalowach przeprowadzono remont i nieznacznie podniesiono standard. Porównanie dotyczy tych samych obiektów. Tańsze noclegi dostępne były w 3 linii od brzegu (obserwacja własna).

Zmiana okazała się na tyle istotna, że niektórzy autorzy mają problem z określeniem górnej granicy wieku uczestników tego ruchu, określając ją nawet na 71 lat.

Zdaniem autorów niniejszego artykułu obydwie zmiany (wzrost standardu pobytu i trudna do uchwycenia granica wieku, kiedy kończy się *backpacking*) wynikać mogą z ponad 40-letniego rozwoju tego ruchu, a co za tym idzie podwyższania się wieku samych *backpackersów*. Dawni *backpackersi* – przeważnie studenci czy osoby przebywające na *gap year*, a zatem posiadające dużo wolnego czasu i stosunkowo mało środków finansowych, dziś mają ponad 40 lat i stałą, dobrze płatną pracę. Są to przeważnie osoby dobrze wykształcone, obyte, o wysokim kapitale kulturowym, nabytym między innymi dzięki dawnym podróżom *backpackerskim*. Nie chcą już i nie muszą korzystać z noclegów o niskim standardzie, jednak unikają turystyki masowej. Ciągłe zatrzymują się w dzielnicach *backpackerskich*, do których przyzwyczaili się w czasie dawnych podróży, nadal unikają turystów zorganizowanych. Czasem zabierają w podróż nastoletnie dzieci żeby zaszcześcić im pasję do odkrywania świata. Tezę tę zdaje się potwierdzać: skrócenie czasu trwania wyjazdów wielu osób przebywających w dzielnicach *backpackerskich* – nawet do 2-3 tygodni – czyli tak jak pozwala standardowy urlop. Można zatem pokusić się o stwierdzenie, że *backpacking* – przynajmniej w części – wyewoluował w stronę turystyki eksplorerskiej, albo jak określa to *Lonley Planet* – w stronę FIT.

Z drugiej strony do ruchu *backpackerskiego* przyłączają kolejni uczestnicy – młodzi, otwarci, z dużą ilością czasu i małym budżetem, poszukujący nowych, tanich enklaw.

Zmiany dotyczą również kontaktu z lokalną ludnością, który był jednym z najważniejszych wyróżników *backpackingu*. Większość nowych badań wykazuje, że *backpackersi* cenią sobie bardziej kontakt i relacje we własnej grupie.

Rozmiar ruchu turystycznego *backpackersów* jest bardzo trudny do zmierzenia z powodu jego specyfiki. Podróż *backpackerska* w szeroko rozumianym społeczeństwie zachodnim jest znana i często praktykowana. Również w Polsce ta forma turystyki zaczyna się cieszyć coraz większą popularnością, co utwierdza w przekonaniu, że obszar badań i grupy, wśród których można je prowadzić, powiększają się, *backpacking* zaś to bardzo złożone zjawisko, które definiują wyznaczone fundamenty, uzupełniane przez kulturę drogi, jaka w tym środowisku wyrosła, jednak niezmiennie ewoluujące.

Bibliografia:

- Adler J., 1985, *Youth on the Road: Reflections on the History of Tramping*, „Annals of Tourism Research”, 12, ss. 335-354.
- Ateljevi I., Doorne S., *Theoretical Encounters: A review of Backpacker Literature* [w:] G. Richards, J. Wilson (eds.), *The global nomad. Backpacker travel in theory*, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto.
- Bauman Z., 2007, *Liquid times: Living in an age of uncertainty*, Cambridge: Polity.
- Bellis M. A., Hughes K. E., Dillon P., Copeland J, Gatest P., 2007, *Effects of backpacking holidays in Australia on alcohol, tobacco and drug use of UK residents*, BMC Public Health, Biomed Central.
- Berdychevsky L., Gibson H., Poria Y., 2013, *Women's Sexual behavior in tourism: loosening the bridle*, „Annals of Tourism Research”, 42, ss. 65-85.
- Brzózka M., 2012, *Description and course of backpacking trips depending on the nationality of the tourists*, „Miscellanea geographica - Regional studies on development” 16, ss. 36-42.
- Budnik A., Rapasiewicz A., 2014, *Jachtostop: Czyli jak złapać wiatr w żagle*, 2014, www.loswiaheros.pl/ebook/jachtostop_ebook_LosWiaheros_wydanie_01.pdf (2015.06.07).
- Cohen E., 1972, *Toward a Sociology of International Tourism*, Social Research, 39, ss.164- 182.
- Cohen, E., 1973, *Nomads from Affluence: Notes on the Phenomenon of Drifter Tourism*, The International Journal of Comparative Sociology 14, (1-2), ss.89-103.

- Cohen E., 1982, *Marginal Paradises: Bungalow Tourism on the Island of Southern Thailand*, „Annals of Tourism Research”, 9, ss. 189-228.
- Cohen E., 1984, *The sociology of tourism: approaches, issues and findings*, “Annual Review of Sociology”, 10, ss. 373-392.
- Cohen E., 2004, *Backpacking Diversity and Change*, [w:] G. Richards, J. Wilson (eds.), *The global nomad. Backpacker travel in theory*, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto.
- Dłużewska A., 2004, ‘*Bag packers czyli ludzie z plecakiem*’ [‘*Bag packers - men with a backpack*’], [w:] „Biznes i turystyka”, red. M. Bajszczak-Krzyżanowska, Rem Scripts, Warsaw, 25, ss. 26-32.
- Dłużewska A., *Backpackers: New Nomads or Escapists?*, [w:] C. Geoffrey, R. Sibley (eds.), *Going abroad: travel, tourism, migration. Cross-Cultural Perspectives on Mobility*, Cambridge Scholars Publishing.
- Elsrud T., 2001, *Risk creation in traveling: Backpacker adventure narration*, „Annals of Tourism Research”, 28, ss. 597-617.
- Giesbers M., 2002, *Backpackers: Grand tour of Toeristenvoer?* Praca magisterska przygotowana na Katholieke Universiteit Brabant.
- Hampton M., 2014, *Backpacker tourism and economic development*, Routledge.
- Iyer, 1988, *Video Nights in Kathmandu and Other Reports from the Not-So-Far East*, New York: Vintage.
- Jabłonkowska B. J., 2013, *Backpacker tourism among Polish seniors*, [w:] Denek K., Kamińska A., Oleśniewicz P. (eds.), *Education of Tomorrow. Education and upbringing in the educational school system*, Humanitas, Sosnowiec, ss. 319-329.
- Jabłonkowska B. J., 2014, *Backpacking, a dwa pokolenia turystów- wstęp do badań nad definicją*, [w:] Pawłucki A. (red.), *Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu*, ss. 37-45.
- Kruczek Z., 2014, *Egzotyczna turystyka kulturowa (trendy, organizatorzy, uczestnicy)*, „Turystyka kulturowa”, nr 2, ss. 4-21.
- Leszczyński A., 2013, *Etyka podróżnika: Pułapki plecaka*, [w:] „Traveller”, nr 56.
- Larsen S., Øgaard T., Brun W., 2011, *Backpackers and Mainstreamers- Realities and Myths*, „Annals of Tourism Research”, 38, ss.690-707.
- Loker-Murphy, L., Pearce P., 1995, *Young Budget Travelers: Backpackers in Australia*. „Annals of Tourism Research” 22, ss. 819-843.
- Łopaciński K., 1990, *Podróże trampingowe*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- Makimoto T., Manners D., 1997, *Digital nomad*. New York: Wiley.
- Mascheroni G., 2007, ‘*Global nomads’ network and mobile sociality: Exploring new media uses on the move*, *Information, Communication, and Society*, 10, ss. 527-546.
- Masters T., 2012, *Maldives*, Lonely Planet, 8th edition.
- Murphie L., 2001, *Exploring social interactions of backpackers*, „Annals of Tourism Research”, 28, ss. 50-67.
- O’Reilly C.C., 2006, *From Drifter to Gap Year Tourist. Mainstreaming Backpacker Travel*, „Annals of Tourism Research”, 4, ss. 998-1017.
- Paris C., 2010b, *Understanding the virtualization of the backpacker culture and the emergence of the flashpacker: A mixed-method approach*, PhD Dissertation, Arizona State University.
- Paris C., 2011, *Flashpackers: an emerging sub-culture?* „Annals of Tourism Research”, 39, ss. 1094-1115.
- Pearce P. L., 1990, *The Backpacker Phenomenon: Preliminary Answers to Basic Questions*, Department of Tourism, James Cook University of North Queensland.
- Pearce P. L., Foster F., 2006, *A University of Travel: Backpacker Learning*, „Tourism Management”, 28, ss. 1285-1298.
- Richards G., Wilson J., 2004a, *Drifting Towards the Global Nomad*, [w:] G. Richards, J. Wilson (eds.), *The global nomad. Backpacker travel in theory and practice*, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, ss.14-39.
- Richards G., Wilson J., 2004b, *The Global nomad: Motivations and Behaviour of Independent Travelers Worldwide*, [w:] G. Richards, J. Wilson (eds.), *The global nomad. Backpacker travel in theory and practice*, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, ss.14-39.
- Rilev P., 1988, *Road Culture of International Long-Term Budget Travelers*, „Annals of Tourism Research”, 15, ss. 313-328.

- Richter L., 1993, *Tourism Policy-making in South-East Asia*, [w:] Hitchcock M., King V., Parnwell M. (eds.), *Tourism in South-East Asia*, Routledge, London; ss. 179- 199.
- Sørensen A., 2003, *Backpacker ethnography*, „Annals of Tourism Research”, 30, ss. 847–867.
- Sukiennik M., 2014, *Turystyka w czasach przesytu. Slow Travel jako alternatywa*, „Turystyka Kulturowa”, nr 3/2014.
- Uriely, N., Yonay Y., oraz Simchai D., 2002, *Backpacking Experiences: A Type and Form Analysis*, „Annals of Tourism Research” 29, ss. 520–538.
- Welk P., 2004, *The Beaten Track: Anti_Tourism as an Element of Backpacker Identity Construction*, [w:] Richards G., Wilson J.(eds.), *The global nomad. Backpacker travel in theory and practice*, Channel View Publications, Clevedon, Buffalo, Toronto, ss.77-39.
- Wiza A., 2007, *Dynamika rozwoju backpackingu jako indywidualnej formy turystyki. The dynamics of backpacking development as a form of individual tourism*, [w:] Siwiński W., Tauber R. D., Mucha-Szajek E. (red.), *Nowe tendencje w kulturze fizycznej i turystyce w kontekście hotelarstwa i gastronomii*, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu, ss. 311-318.
- Wiza A., 2008, „*Backpacking*” jako forma turystyki indywidualnej w kontekście zmian cywilizacyjnych, [w:] Muszyński W., Sokołowski M. (red.), *Homo creator czy homo ludens? Twórcy – internauci – podróżnicy*, A. Marszałek, Toruń, ss. 284–291.
- Wiza A., 2013, *Uczenie się z podróży w narracjach turystów indywidualnych (backpackersów)*, AWF, Poznań.
- Wiza A., 2014, *Backpacking w perspektywie odległych miejsc i kultur poznawanego świata oraz siebie*, „Turystyka kulturowa”, nr 11, ss. 39-52.

Źródła internetowe:

- hostelbookers.com., 2010, *Travel articles: Flashpacking*, www.hostelbookers.com/article/travel-articles/flashpacking (06.06.15).
- MasterCard Global Destination Cities Index [2015] <http://newsroom.mastercard.com/wp-content/uploads/2015/06/MasterCard-GDCI-2015-Final-Report1.pdf> (04.09.2015)

Backpacking – history, frames, evolution

Key words: backpacking, flashpacking, individual tourist, boat hitchhiking, FIT

Abstract

This article is an attempt to present the issue of *backpacking* to a Polish reader in a comprehensive way. In the first part the authors focus on the historical outline along with the evolution of this phenomenon. Various scientific views on *backpacking* have been presented here along with more important research in this area which have influenced the development of the definition and determined the basis of *backpacking*.

In the second part of the article the concept of the underlying principles of backpacking was extended, as well as their transformation and the appearance of the new research. This knowledge is necessary to determine the framework of *backpacking* in the correct way.

Therefore, in the last part the authors focus on the evolution and emergence of new subcultures within the *backpacking* trend as well as of new groups which can be taken mistakenly for *backpackers* or the groups which originated from *backpacking*. The sources used by the authors include the analysis of subject matter literature, the information provided by the *Lonely Planet* guidebook series, as well as their own observations from Thailand, the Philippines, Vietnam, Burma, Laos and other countries typically visited by this category of travellers.

The phenomenon of *backpacking* is well known in western societies and it is often practised there. In Poland this form of travelling is becoming more and more popular, therefore a closer look at it is worth taking in order to better understand modern tourism along with its dynamics.